

РОЗВАГА

ЧАСОПІСЬ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ.

ВИДАС „ВИДАВНИЧЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ІВ. ФРАНКА“

редакційна секція української таборової організації.

Виходить що тижня в суботу.

Наша часопись виходить виключно засобами полонених Українців, тому всі читачі повинні її по змозі грошово підpirати.

Два роки видавничої діяльності в таборі.

До табору Фрайштадт, де мала розпочати ся українська національно-освідомлююча робота, на прохання полонених, ще в жовтні 1914. року була переслана Союзом визволення України невеличка українська бібліотечка, що мала бути розрадою на чужині, а разом із тим кидати зерна національної свідомості серед полонених Українців. Це був перший український культурний осередок між полоненими, коло якого стало потрохи гуртуватись все, що мало потяг до свого рідного. Книжка мала покласти перший камінь в основу будучої організаційної праці в таборі. І воно дійсно так сталося.

Вже прикінці 1914. року, серед невеличкого гурту читачів, зараз таки зародилась ідея заснувати в таборі свою газету. Правда, ця думка вже й раніше виринала в поодиноких осіб, однаке скоро зникала, бо перше—не було відповідних сил з якими б можна було розпочати роботу, а друге—стояли на перешкоді матеріальні засоби та ін'єчі таборові труднощі.

Але ця думка з кожним днем набирала більше ваги, потреба в газетіявлялась необхідною. Ініціатива видавати свою таборову газету знайшла повне признання і піддергжку з боку Процвітного Виділу „С. В. У.“. Видаванням газети у великій мірі зацікавився член Процвітного Виділу д-р Василь Сімович, хоча й ін'єчі не заставались безу-частими.

Сходились спочатку на наради, обмірковували справу, писали до Союза визво-

лення України про свої наміри, який радо пішов на зустріч, згодився допомогти матеріально й небавом прислав друкарську машину і все, що потрібно для друкування газети. Дня 8. червня 1915. року всі, хто мав бажання приняти участь у видавничій роботі, зійшлися на перше спільне офіційне засідання і рішили створити окреме тіло під назвою „Редакційний Комітет“, у склад якого зразу увійшло 12 членів із полонених і 2 від Процвітного Виділу „С. В. У.“.

На думку Комітета, газета на початку мала носити більші просвітний характер: знайомити полонених із минулим України, освітлювати добре і лихі боки суспільного життя, поволі проводити ідеї Союза визволення України, бо сам Комітет називався „Гурток прихильників Союза визволення України“. Назвали газету „Розвага“, бо воно й справді мала до певної міри служити розвагою для полонених Українців на чужині. „Розвага“ спочатку роздавалась полоненим безплатно.

Правда, дуже недовірчivo віднеслися спершу ширші маси полонених, але все ж таки газета ширилася і рідне слово потрохи розбуркувало свідомість серед полонених, число прихильників поволеньки збільшувалось.

Тимчасом, вкінці серпня 1915. р., заснувалася у таборі організація полонених Українців „Суспільно-Процвітний Гурток“. З того часу „Редакційний Комітет“ стає складовою частиною організації полонених і називається

„Редакційна секція Суспільно-Просвітного Гуртка“. На загальних зборах „С.-П. Г.“, що два місяці вибирала ся президія „Редакційної секції“ з пяти членів, а крім того, секції полішалось право кооптувати членів у необмеженім числі. Було ж таке, що сами члени „Редакційної секції“ мусіли нишпорити всюди по бараках, вишукувати надписувачів,—особливо в цьому визначав ся д-р В. Сімович, що кожному радив „пробувати свого пера“. Цікавість до редакційної справи зростала. До редакційної теки стало прибувати все більше матеріалів.

Дня 1. серпня 1916. року „Редакційна секція“ разом із інчими секціями „С.-П. Г.“ реорганізувалась—утворилася цілком самостійна організація: „Видавниче Товариство імені Івана Франка“. Т-во поставило собі за мету зорганізувати полонених Українців задля науки редакційної і видавничої роботи, щоб вони могли самостійно вести цю роботу по повороті на Україну.

Звідци починається зовсім нове життя в Товаристві. Видавнича робота незвичайно поширюється, в роботі приймають живу участь багато членів т-ва. „Розвага“ находить все більше прихильників серед полонених не тільки фрайштадтського табору, а і в цілій Австрії: одні полонені, відіжджаючи на роботи, розвозили її по всіх усюдах; другі, що тільки переїздом перебували у Фрайштадті, все, що тут бачили й чули, оставило по собі певні сліди в їх головах і тільки згодом, відчутивши серед чужинців свою самотність, забажали почути якусь звістку, новину, зверталися тоді з проханням за газетою й ширили її між товаришами на робітничих командах. З кожним днем від різних робітничих груп, поодиноких осіб напливало багато прохань, серед яких на першому місці було: „висилайте газет і книжок“. Всюди гуртувалися, складали більші або менші передплати, збиралі добровільні датки й надсилали до редакції, а звідси діставали газети, всякі книжки. „Розвага“ зацікавлювалася все ширші круги полонених та ставала головним осередком організаційної роботи, як в таборі, так і одиноким ширителем національної свідомості поза табором. З робіт посыпалися різні дописи, листи, картки, замовлення, яких нині маємо вже до 4-х тисяч,—цікавіші з них друкувалися в „Розвагі“. Крім щотижневої газети, Т-во видало в 2.400 примірників календар „Розвага“ на 1916. і 17. р.р.—велика памяткова книжка в 340 ст. друку, все праці полонених Українців. Ще видано брошуру „Дві казки“ в 1.000 примірн., дру-

кувалися національні гимни, відозви, листи, картки, найрізніші оповістки, театральні афіші, квіти і т. д.

На великий жаль ми не маємо статистичних даних від початку, але з 1. серпня м. р. по нинішній день відправлено на роботи до 25.000 пакетів. Коли порахувати в середньому по чотирі примірники в кожному, а до цього прикладти тисячі різних брошур, між якими попадалися й такі солідні книжки як Ілюстрована історія України М. Грушевського, М. Аркаса, повний „Кобзар“, твори Руської письменності, майже дві третини всіх календарів „Розваги“, половина брошур „Дві казки“,—то вийде кольосальна цифра вже й без того, що сотні, тисячі розійшлися без ніяких записів. Нині маємо понад 600 різних робітничих команд які правильно одержують нашу газету, а коли рахувати робітничі команди як одиниці, в яких працює по 20—40—50 душ, то число читачів знову збільшується майже в 10 разів, себто, що газету читає понад 6.000 людей. Матеріальні засоби для газети спочатку складав С.В.У. далі тaborova кооператива „Власна Поміч“ і добровільні датки. Ед 1. серпня м. р., по 1. травня с. р. на підмогу газети вплинуло 2.614 кор. 70 с., видатків було за цей час 2.528 кор. 25 с. Дійсних членів, що приймали участь у видавничій роботі за весь час існування газети перебуло понад 80 людей полишаючи на боці надписувачів із робіт,—зара за маємо в т-ві 42 члени помимо тих, що виїхали на роботи й уважають ся на відпустці. Коли на початку в газеті більше писали галицькі Українці (члени Просвітного Виділу „С.В.У.“), то нині праця спочиває цілком в руках полонених. Знайшлися й такі, що всею душою віддалися видавничій справі.

В газеті на протязі всього часу взяло участь: учителів 20, агрономів 1, артистів 1, учнів гімназій 1, студентів 1, семинаристів 1, учнів сільсько-господарськ. шкіл 1, газетарських співробітників 1, кооператорів 1, земців 1, бухгалтерів 3, конторщиків 5, писарів 9, купців 2, хліборобів 20, робітників 6, різних професій 8—разом 82. За два роки видрукувано 126 тисяч примірників газети. Можна сказати, що редакційна робота на протязі двох років мала великі успіхи, але можна було б зробити й багато більше, якби не стояли на перешкоді матеріальні, особливо технічні умови, бо ж друкарська машина найпримітивнішої системи, а до того ще мало черенків і взагалі друкарського матеріалу. Все ж таки „Розвага“ відіграла незвичайно велику роль в

поширенню національної свідомості серед полонених. Особливо під цей час, коли на Україні кипить заваята боротьба, де рішиться ся будучина нашого Рідного Краю,

кожна свідома одиниця потрібна, дорога, а газета тільки й мала на меті на протязі всього часу підготувати нових борців за Вільну Україну.

Кость Пархоменко.

На Україні.

Що новий день, то приносить все нові й нові історії з України, які показують нам, як там все росте і шириться український національний рух; як він перекидаеться із одного міста в друге і захоплює все нові й нові маси суспільства.

Як доносить „Реч“ з 3. травня,—квітня 16. відбувся в Харкові український губернський зізд, котрий виніс такі резолюції: домагатися федеративно-демократичної республіканської автономії України; уважати Центральну Українську Раду в Києві законним представником українського народу; пронести в практичній роботі засади автономії і показати, що вона вже є й що ІІ треба тільки санкціонувати (затвердити); замінити в публичних місцях царські портрети—портретами Т. Шевченка; організовувати українські волосні комітети і утворити повітові й губернські організації, а також організовувати місцеві громадські ради робітничих, салдатських і селянських депутатів. Зізд призначав архиєпископа Антонія по характеру його діяльності ворогом українського народу і вважає, що він не може бути голововою церкви на Україні.

Як подає „Кіївська Мисль“, відбувся в Києві зізд кооперативних союзів України, на котрий прибули представники кооперативних союзів київської, подільської, катеринославської й полтавської губерній та Кубані. Розглянувши найважніші питання кооперативного життя, які видвигають нові умовини часу, зізд ухвалив такі резолюції: об'єднати кооперативи в союзи, як для ділової економічної, так і культурно-просвітньої діяльності, в центральному кооперативному союзом на чолі; утворити центральний кооперативний банк у Києві; негайно приступити до видавання народної української газети „Народна Воля“, а також журнала „Вістник української кооперації“; для підготовлення кооперативних робітників, зізд ухвалив завести вклади по кооперації у вищих, середніх і початкових школах на Україні.

„Утро Россії“ доносить з 27. квітня: в Севастополі відбулися перші збори Чорноморської Української Громади, котра в своїм статуті визначила домагання федеративно-демократичної республіки і автономії України з українською церквою, школою, армією і судом.

Як доносять із Києва з 23. травня до соціалістичного „Дня“, в цих днях відбула ся там величезна демонстрація за самостійною Україною в котрій взяло участь понад 100.000 осіб.

По донесенням „Кіївської Мислі“ з 24. (11). квітня, в Києві відбувся установчий зізд українсь-

ких соціалістів-революціонерів, в котрім взяли участь представники партійних організацій київської, полтавської, харківської, чернігівської, катеринославської і інш. губерній. По вислуханню рефератів на різні теми програми й тактики, зізд заявив ся за федеративною республікою, за Установчими Українськими Зборами, за найшвидчим здійсненням національно-територіальної автономії України. В аграрній справі зізд признає, що найвідповіднішою формою передачі землі народові є націоналізація землі. Зізд признає конче необхідним об'єднання всіх соціалістичних партій України. В справі війни висловив ся зізд за ІІ продовженням, наскільки вона буде боронити волі, а також висказав ся за гаїактивнішою участю у Всеросійських Установчих Зборах.

Як доносить „Кіївська Мисль“ з 23. травня, голову Українського Військового Клубу полковника генерального штабу Якубовича іменовано товарищем міністра війни.

Та ж газета доносить із 20. цвітня (3. травня) що відбулося на українське військове свято, в котрім взяла участь український полк імені гетьмана Богдана Хмельницького.

З київської „Нової Ради“ видно, що на Україні виходять тепер отсії українські часописи: в Києві: „Нова Рада“, „Робітнича газета“, „Народня Воля“, „Літературно-Науковий Вістник“, „Жіночий Вістник“, „Кіївська Земська Газета“, „Вісти кіївського губернського Виконавчого Комітету“, „Комашня“, „Театральні Вісти“, „Каменяр“, „Стерно“ і „Боротьба“; в Москві: „Шлях“; в Харкові: „Робітник“ і „Рідне Слово“; в Катеринославі: „Вістник Товариства „Просвіта“; в Одесі: „Українське Слово“; в Ольгополі, подільськ. губ.: „Народні Бажання“; у Зненигородці, київськ. губ.: „Зненигородська Зоря“; в Умані: „Вільна Україна“; в Новоросійську: „Чорноморська Рада“ і у Павлограді: „Степ“. „Русськое Слово“ з 30. квітня і 1. травня доносить із Києва, що відкрив ся український епархіальний зізд, на котрий прибуло до 800 делегатів.

Зізд однодушно висказав ся за необхідністю розвитку української народності. Що ж до спрак із церковного життя, то після обговорення їх, зізд виніс такі ухвали: приходську раду вибирається на основі загального, безпосереднього, рівного і тайного голосування; священиків, а також виборників до повітових і окружних рад вибирають на таких самих основах; замісць консисторій вибирається епархіальну раду при єпископі з духовенства і світських.

Четверта зимова кампанія.

На порядку дня стоїть тепер питання: чи буде ще четверта зимова кампанія?

Кінчачеться ся вже третій рік війни. Лише сім місяців ділять нас від 1918. року. І коли з початку війни нам обіцяли все уладити за три місяці, то про сім місяців війни нам страшно було, навіть, по-

думати. Але ось ми вже маємо 34 місяців крові, голоду, людських зойків, маємо стільки трупів за цих 34 місяців, що, кажуть, якби ховати їх, як звичайно люді ховяють, то похоронна процесія мусіла б тягнутись од Парижа аж до Владивостока, али ми отупіли і привикли; що значать ціх сім мі-

сяців? Ще якийсь міліон убитих—дрібниця! Страшна дрібниця! Вона стверджув ту істину, що культурного чоловіка не багато треба пошкреди зверху і на світ божий виступить звір, що не бачить другої дороги до полагодження своїх інтересів, як тільки знищити, стерти з лиця землі свого противника, або загинути самому.

Такі думки випливають, коли ми чуємо вже тепер, про можливість четвертої зимової кампанії.

Швейцарська часопись „Газет де Льозанн”, міркуючи над вислідом теперішньої офензив, англійсько-французької та італійської, приходить до висновку, що не дали вони бажаних результатів;— причиною цьому являється ся російська революція. Але приймаючи на увагу те, що антант тепер має такого союзника як Америка, яка, крім фінансової помочі, дасть ще двох-мільйонну армію, на будучий рік можна сподіватись на кінцевий успіх, розуміється, ся, дорогою побіди над центральними державами.

Так поволі починають підготовляти ґрунт для того, що може статись. Починають наспівувати стару пісеньку про будучі блага, заколисувати ледачий розум, щоб одтягнути його від того що є, та направити на бажану дорогу безпідставних мрій. Але, навіть, найспокійніший віл починає проявляти признаки неспокою, коли в гарячий день обсядуть його мухи, а коли допечуть, то й удержати його буває неможливо. І таких мух тепер багато є. Не одно лихо в війні. Тісно звязана з нею мара голоду починає показувати своє страшне обличчя. Поля спустошені війною або, лишившись робочих рук там, де війна не досягла, заростають дикою травою. По часописним вісткам, по оповіданням тих осіб, що прибули з Росією, кажуть, що 50—60 процентів землі остається ся необробленою. Багато фабрик і заводів, особливо на Уралі, так само стоять за браком робочих рук. В силу цього дуже знизвив ся процент потрібної сталі, вугілля. Не хватає палива, машин. Це саме в більшій або меншій мірі діється ся в цілій воюючій Європі. Це було головною причиною російської революції! І тепер бачимо ми, як народ знову піднімає клич: міра і хліба! У Франції тепер ідуть великі штрайкі. Яккаже Рібо в парламенті, штрайкі ці мають причину виключно недостачу в засобах поживи і, значить, ніби то не загрожують політичним переворотом. Але вони ростуть. Недавно до штрайкуючих прилучилося ще 50.000 робітників. І ростуть не тільки в Парижі, а, як доносять останні часописі, перекидають ся й на провінцію.

В Англії, в самому Лондоні 31-го марта відбула ся велика демонстрація, метою якої було висловити симпатію російській революції. Такі самі демонстрації відбулися і в більших англійських фабричних містах, як Бірмінгем, Ньюкасл. Рух шириться ся, росте. І нарешті є звістки, що 1-го мая відбулась велична маніфестація за ідею соціалізму і миром у Глазгові, в якій брало участь понад 70.000 робітників із воєнних заводів. Є такі звістки з Італії. Не без того, очевидно, і в центральних державах.

І як не міркуй над такими явищами, а не віщують вони про четвертий зимовий похід. Знають, що й ті, що говорять про такий похід. Знають, що коли розбушується ся море, то багато шкоди їм може наробити, що не потушити вогню, коли разгорить ся—добре знають. І тому, повернувшись до противника з рішучим непримиримо-байдужим лицем, яке каже, що мені, мовляв, хоче десять років війни то видержу,—що інъче думають і роблять. Лякаючи

четвертим роком війни, рівночасно використовують усякі способи, шукають найрізніших доріг, що довели б до кінця. І таких доріг тепер виразно намічається дві: 1) штокгольмська соціалістична мирова конференція і 2) загальна одночасна офензива антанті на всіх фронтах і на морі.

Штокгольмська конференція, думку про яку породила російська революція, химерною грою випадків є тим пунктом де сходяться інтереси соціалістів і офіційних державних політиків. Для соціалістів—єона в нагоду аїбрата обломки інтернаціонального корабля, роабитого війною, вправдатись у своїх зовсім не соціалістичних поступованнях під час війни, нагадати може забуті заповіти бернської міжнародної соціалістичної конференції 1912 року, звязати третій міжнародний соціалістичний союз, третій інтернаціонал; а коли удалось прискорити мир, то хоч почасті підняти свій загублений авторитет, хоч трохи реабілітувати (вправдати) себе. Для державних політиків у цьому віді криється, мабуть, няясна, а може, навіть, обміркована надія: чи не послужить він виходом із воєнного божевіля. І тому то ми бачимо, що й тут правительства, насупивши спочатку лице, якого вимагав політичний такт і офіційна державна гідність, досить милостиво нарешті дозволяють своїм соціалістам приняти в конференції участь. Псля довгої боротьби між самими собою й правителством, французькі соціалісти рішили взяти участь у конференції в числі 30 людей—представників різних соціалістичних груп і партій. До останнього часу вагалась Англія, але, бачучи, що йдуть Французи, дала дозвіл на участь в конференції і своїм. Таким чином будуть представники всіх воюючих і невтіральних держав. Поки що не видає пашпорти для своїх соціалістів „свобідна“ Америка.

Що дасть штокгольмська конференція для уладження справ самих соціалістів, чи вдасться звязати третій інтернаціонал, не такий, який він був до цього часу—не відомо. Важно те, що тут ще раз підніметься, порушений Вільзоном принцип свободи націй, який став би новою добою в історії людства. Зокрема для нас Українців важко ще й те, що одна з точок нарад конференції буде також у країнська справа.

Та здатись цілком на рішення соціалістичної конференції—значить призвати свободу всіх націй, відказатись від контрибуції, від анексії не тільки тих країв, які забрані вже під час війни, а й тих, які забрані може десятки років тому назад, одказатись од кольонії. Перспектива такого мира не дуже може вподобатись буржуазним клясам і правителствам, що стоять на сторожі інтересів цих кляс. Це буде вимушений проти їх волі мир. Буржуазія хоче мати свій буржуазний мир. І, як недавно чули ми од німецької буржуазії, що мир мусить бути німецький, так само чують ся тепер голоси з боку Франції, що штокгольмська конференція—інтрига ворогів Франції, що мир мусить бути французький.

І тому то бачимо ми, як на європейському небозводі знову збираються ся тяжкі тучі. Кореспондент одної голландської часописі повідомляє, як він каже, з певного джерела, що нова загальна офензива антанті на суші й на морі, яка буде тільки продовженням новорічної офензиви, повинна розпочати ся в найближчих тижнях. Одною із найголовніших причин цієї офензиви є, як каже той же кореспондент, використати ті настрої, які ті-

пер панують у Петрограді. Одним із моментів цих настроїв є, очевидно, резолюція зізду офіцирів із фронту, в якій, вказавши ще раз, що свободна Росія не бажає ні анексії, ні контрибуції, вискаzuється певність, що побіда Німеччини над союзниками Росії поклала б знову ярмо на свободу народів, що мир тепер був би аневагою для Росії, а тому виноситься рішення про негайну офензиву. Французькі часописи, наївні, уже повідомляють про початок такої офензиви. Другим таким моментом може бути приказ теперішнього міністра війни Керенського про офензиву.

Чи може однаке бути переведена тепер така офензива з участю Росії? Для розвязки цього питання нам цікаво звернути увагу на один факт, а то, власне, на ту позицію, яку з початку революції заняла й держить до цього часу Рада робітничих і салдацьких депутатів. З початку революції й до цього часу в неї одна лінія: загальний (не сепаратний) мир, без анексії і контрибуції і проти російської офензиви. В такім дусі від Росії послана заява Америці та іншим її союзникам про війнні цілі Росії; а в останні дні орган Ради „Ізвестія“ в досить гострій формі домагається від своїх союзників відповіді про їх війнні цілі і бажає знати: чи формулу „без анексії і контрибуції“ вони розуміють так, як то розуміє російська демократія, чи ні? „Так“ чи „ні“

треба їм, очевидно, знати, щоб мати вільну руку. І коли ми тепер звернемо увагу на те, що Рада робітничих і салдацьких депутатів репрезентує цілу революційну Росію, що вона має в своїму розпорядку тільки в одному Петрограді та його околицях 80.000 штиків, на підтримку яких може завше числити, то не вірить ся не тільки в четвертий зимовий похід, а і в участь Росії в загальній офензиві.

Дивно також стає, коли Керенський, який знає таку позицію Ради і користується в неї популярністю, видає приказ про офензиву. Можливо, що то є тільки політичний крок. В політиці ж це не диво. Но, як казав один розумний чоловік, політика, то є така річ, коли чоловік одно думає, друге каже, а з того й другого зовсім що іншого виходить. Діло, мовляв, не в слові, а в тому, що з того слова вийде. Не станеш із політиками правду розводити, коли сам політик. І можливо, що голос Ради в „Ізвестіях“ з другою правдою Керенського,

А коли справа так стоїть, то чи скажуть союзники Росії „так“, чи „ні“, та тільки ясно,—все буде водою на колеса млина штокгольмської конференції; все це говорить, чи про загальний одноточний мир, чи про нього ж таки дорогою сепаратного з Росією, але ні в якому разі не про четверту зимову кампанію.

Пушник.

День Національного Фонду на Україні.

Справа утворення Українського Національного Фонду виникла серед українського громадянства зразу ж таки, як тільки було повалено царський деспотизм, як почулася перша змога до вільної й одвіртої боротьби за країну долю Рідного народу Краю. Потребу засновання Національного Фонду відчули всі верстви українського громадянства й тому негайно ж приступили до діла, закликаючи український народ до добровільних датків на Фонд. Датки ті поступали й будуть поступати, але як би багато їх не було, вони все ж довгий час будуть за малі для того, щоб задовільнити хоч найпекучіші наші культурно-національні потреби. Убивча для України політика московських царів на протязі 250 літ так понижала все, що нам дороге й рідне та необхідне в нашому національно-людському життю, що для відбудови краю потрібують ся страшенно великі кошти. Ми ж не маємо ще ні школ, ні університетів, ні народних бібліотек-читальнень, театрів, ні вистарачоючої кількості газет, книжок, підручників і т. ін. А на все це треба не маліх матеріальних засобів.

То ж мусить український народ, а особливо його ідейні провідники, вжити всіх сил і способів, щоб Національний Фонд довести до такого стану, щоб він був найпевнішою підвідою для культурно-національного розвитку цілі України.

Національний Фонд повинен бути головною матеріальною основою для відбудови Вільної України й забезпечення дальншого її незалежного існування.

На Національний Фонд український народ мусить звернути свою найсильнішу увагу. Не повинно бути ні жадної людини українського походження, яка б не взяла участі в заснованню Національного Фонду хочби найменшим датком.

Щоб сього досягти, свідоме українське громадянство вже вишукує різні способи. Поміж інчим день сьогодні річних Зелених Свят заздалегідь опові-

щено на Україні „Днем Національного Фонду“, себто таким днем, у який по цілій Україні збирати муться датки на Фонд.

Як саме українське громадянство готувало ся до „Дня Національного Фонду“, ми можемо бачити з оцієвідозви, надрукованої в українській щоденникі газеті „Нова Рада“, яка виходить у Києві, ще 6..(19.) мая с. р., в числі 32-му:

Громадяни! Слухній час настав. Відбудовується Вільна Україна. Більше як 250 років чекав того український народ і час настав. **Творить ся нова організація Вільної України.** На чолі справи стали представники всього нашого народу, але без матеріальних засобів посунути її неможливо. Ми не маємо скарбових (казенних) коштів, ми не володіємо тими податками, що виплачуємо до казни, і через те Центральна Українська Рада призначає „День Національного Фонду“. Сим днем признаено Зелені Свята.

Громадяни! Доля судила нам стати учасниками найсвятішої хвилини в життю України. Не залишаймо ж ся холодними глядачами історичного моменту, але як громадяни вільної рідної землі рушаймо ся всі на допомогу їй.

Товариши наші, що стали на чолі національної справи, віддають її всю силу свого духа, все своє життя, — віддаймо ж і ми на неї свій одноденний заробіток, або прибуток, і тим зміцнимо дорогу всім справу.

Україна — край демократичний, вона не

має магнатів, що підперли б сотнями тисяч наш національний фонд, але одноденний за-робіток народу переважить жертву ба-гатирів.

Народе український, звертаємось до тебе.

Звертаємось до всіх, що сприяють волі і добробуту народу: Вільна Україна забезпечить всім людям, що живуть на її території, волю, братерство і хліб.

Гроші просимо надсилати на адресу скарбника Національного Фонду: Київ, Педагогічний Музей, Вел. Володимирська, 57. Зинаїді Васильовні Мірній.

Комітет Національного Фонду.

Подаючи цей заклик наших братів, які зараз вживають всіх сил і способів, аби як найскорше цілком звільнити Рідний Край зпід чужого пано-вання й закріпити здобуту вже волю—подаємо до відома читачів „Розваги“ і про те, як відгукнулися на заклик полонені фрайштадтського табору. Заклик дістався до табору в Клечанну суботу вечором у газеті „Дло“. Деякі члени українських організацій зразу ж прийшли до висновку, що треба на Зелені Свята влаштувати збір вільних датків на Національний Фонд і в таборі. Бо полонені Українці не можуть бути байдужими до такої важкої справи, а мусять принести найживішу участь утворенню Фонду. З такою думкою годилися всі, бо це найкращий випадок вивчити полоненим Українцям свою солідарність із рідними братами на Україні й розуміння ваги і значіння Національного Фонду. На перший день Зелених Свят з'явилася ся в таборі друкована відозва Президії Головної Української Ради, а в театрі перед виставою голова Г.У.Р. звернув ся до присутніх із промовою, в якій закликає полонених складати датки на Фонд. На другий день свят відбулося таборове віче, на якому пояснювалося значіння Національного Фонду читалися вісти з України й закликалися до датків на Фонд. Полонені Українці в захопленням відгукнулися на заклики й радо давали хто скілько міг. Зібрано за ці два дні 338 корон 10 сотиків. Як узяти на увагу те, що зараз у таборі людей ледви більше одної тисячі та ті мізерні засоби до життя, які мають полонені, ця суза найкраще нам свідчить про те, як дорогі інтереси Рідного Краю для кожного полоненого Українця фрайштадтського табору.

Хочеться вірити, що полонені Українці й інъих таборів та різних робітничих команд також не остануться байдужими і негайно ж відгукнуться на заклик рідних братів із України, влаштують і поміж собою збір вільних датків на Фонд.

Зібрані гроші можна пересилати на адресу Головної Української Ради у фрайштадтський табор або до С. В. У. у Відень.

Всі датки на Національний Фонд будуть переслані на вказану в заклику адресу до Київа при найпершій же нагоді.

Жертвуйте ж, дорогі Товариши, вірні сини України, хто скільки може. Найменьша жертва (від одного сотика) має своє значіння. Із сотиків складаються корони, десятки, сотні й тисячі корон. Окрім того наші датки є покажчи-

ком для всіх громадян Вільної України, як полонені Українці пильно стежать за всим тим, що зараз діється в рідній їм стороні і як близько беруть вони до серця її інтереси.

Будьмо ж вірними і щирими синами Рідного Краю!

Виконаймо, Товариши, наш громадський обов'язок, якого вимагає від нас гідність людини і розуміння тих великих завдань, які само життя поставило перед нами в цю велику історичну добу. Даваймо на Національний Фонд усі!

Най не буде ні жадного полоненого Українця, який би відмовився взяти участь у збиранию жертв!

Вісти з цілого світа.

Рада робітничих та салдацьких депутатів проти офензиви. Рада робітничих та салдацьких депутатів осуджує приказ Керенського до армії, який говорить про необхідність російської офензиви. Рада зі свого боку пояснює, що найголовнішою задачею теперішнього воєнного міністра є привернення як найскоршого мира для Росії.

Іменування офіциарами „інородців“. Міністер війни Гучков зарядив, щоб у воєнні школи й школи пропорщиків приймалися люди всіх ісповідань, які відповідають вимогам для вступлення в названі школи.

Півтора мільйони дезертирів. Генерал Алексєєв у своїй промові до представників фронту вказав, що армія дуже зменьшила ся, бо до півтора мільйона салдатів добровільно покинули фронт. Він закликував представників уплинути на своїх товаришів, щоб повернули на фронт, щоб можна було ворогам предложить мир, як його бажає Росія.

Французька артилерія для Росії. „Нове Время“ повідомляє, що на Мурманському березі (коло Білого моря) висаджено 500 французьких артилеристів, які мають берегти артилерійських транспортів, що йдуть із Франції до Росії.

Російська армія за миром. Петроградське телеграфічне агенство доносить, що конгрес післанців із фронту, обговоривши справу війни, приняв такі резолюції:

1) військо з фронту заявляє, що необхідно вжити всіх засобів для спинення світової кріз'явої банди й привернення мира без анексій і винагород за понесені втрати, причем рівночасно проголошує: „Хто хоче мира, мусить збройти ся до війни“!

2) вказуючи на те, що російська армія воювала досі в обставинах далеко гірших, ніж армія наших союзників і що російський салдат майже безоборонний мусів іти на зустріч неприятельським кулям і руками розривати дротяні перешкоди, тоді як союзники й ворог розбивав їх гарматним огнем; армія заявляє, що російський фронт мусить мати потрібну скількість муніції і всього необхідного, себто: більше гарматного металю; а меньче гарматного мяса;

3) армія звертається до кожного, кому дорога вільна Росія, об'єднуватись коло Ради робітничих та салдацьких депутатів, до якої вона має довір'я і яка не піде на аванттуру, щоб армія стала погноєм для чужих народів.

Селянський віз. Англійські газети доносять із Петрограду: Інтернаціональний селянський віз зняв рішення, яким висловлюється за миром

без гніту, анексій, контрибуції і застерігав самоозначеннямкоїної нації. Зізд відкидає всяку думку про окремий мир і, аважаючи на близьку оfenзиву, закликає синів Росії не бояти ся нести жертви за віччину й строго підтримувати карність.

Уступлення начального команданта генерала Алексеєва. Генерал Алексеев висловився публично, що мир не може бути без анексій і відшкодовань. За те Рада робітничих і салдацьких депутатів постановила усунути його, а на його місце настановити тимчасом генерала Бруслова.

Видатки на агітацію Ради робітників та салдатів. Рада робітничих та салдацьких депутатів звернула ся до правительства з поданням, щоб воно призначило Раді 10 мільйонів рублів на ведення політичної роботи. Подання передано міністрові скарбу.

Аграрне питання в Росії. На засіданні центральної аграрної комісії уложенено текст заяви в аграрній справі. Звучить вона, що всі грунти, які надаються до управи, мають бути віддані рільникам до землекористування. Перед установчими зборами не сміє ніхто розвязувати аграрного питання. Справедливе розвязання аграрного питання в можливе тільки на основі загального державного аграрного, пляну. Самовільні проби розвязання аграрного питання населенням були би поважною небезпекою для держави.

Російський міністер торговлі подав ся в одставку. Міністер торговлі Коновалов подав ся в одставку. Що до особи наступника, не запало рішення.

Протиреволюційний заговор в Росії. Після донесення „Політікан“ викрито в Петрограді заговор, що стремів до викликання протиреволюції. Мало бути зачордовано кількох членів теперішнього правительства, між ними Керенський. Заряджено цілий ряд ув'язнень.

За ким стоять селяни в Росії? Зізд селянських делегатів вибрал виконуючий відділ, в склад якого увійшли виключно соціалісти-революціонери, трудовики і народні соціалісти. Міністер рільництва Чорнов, Брешко-Брешковська, міністер війни Керенський і Аксентієв дістали найбільше голосів. Між кандидатами, які перепали, найбільше число голосів впало на Крапоткина. Соц'яльні демократи понесли страшне пораження, бо м'ягкістю праці Скобелев дістав тільки 15 голосів, Горкий 8, а міністер почти і телеграфу Церетелі 6 голосів.

Складання австрійського парламенту. В попередньому числі „Розваги“, помилково було подано, що цісар Карло I. зложив присягу на вірність конституції. Присяги він не зложив, тільки сказав тронну промову, в якій зазначив, що коли будуть побудовані основи нової сильної, щасливової Австрії, тоді він зложить присягу на конституцію.

При приняттю регуляміну в парламенті один із чеських послів поставив внесення, щоб промови, які виголошуються послами не по німецьки, залишувалися також стенографами. Внесення це пройшло більшістю 202 проти 185 голосів. За внесення голосували всі ненімецькі посли.

Штокгольмська мирова конференція. Голяндсько-скандинавський комітет мав нараду із соціалістами німецькими й австрійськими. Австрійські соціалісти в того погляду, що причиною війни є імперіалізм, але національні питання дали неї привід. В середині, на сході й на південнім

сході Європи нації так скрізь помішані, що у становлення границь не можливе й дало б привід до нової війни. Навіть там, де нації дадуться поділити, повсталі би маленькі державки, що буржуазія завжди могла б націкувати їх одні на другі й запанувати над ними. Тому на основі базельської проголошення заявляються ся німецькі й австрійські соціалісти за національною автономією й думають, що виборення цих свобод мусить бути ділом самих цих націй. Делегація австрійських соціалістів жадає мира без жадних анексій і відшкодовань: відкидає анексію Бельгії, Сербія повинна бути самостійна, а через злучення з Черногорією має вихід до моря, балканські народи луцья в союз, південні Словенія Австро-Угорщини й Боснії зістаються ся в звязку з монархією й одержують автономію, Польща й Фінляндія мусить дістати самостійність, Поляки в Пруссії й Галичині дістають автономію, також і Українці. Ельзас-Лотарингія лишається ся при Німеччині, як союзна держава.

Із листів до полонених фрайштадтського табору. Т-ві К. Р. Поміж інчим пишуть: „Дорогий брате! Сповіщаю тебе, що в нас багато новинок. Управління в нас нове. Миколашка II. відмовив ся від престолу і його заарештовано. Олександра також арештована. І все міністерство арештовано. І скоро буде суд за те, що строго пили нашу кров і продавали нас. Весь строй у нас новий і новий порядок. Ми просимо всіх странні приєднати ся до нас і жити мирно. Салдати наші з охотою йдуть на фронт.“

23 березня 1917. р.

Т-ві О. Л. пишуть: „До тебе мабуть дійшла вістка про наші переворот. Так знай, що ти тепер будеш мати більше пособій від нас, ніж при тому старому строю. Все пройшло дуже гарно. Можеш бути щевним, що час твоїї свободи вже близько. Сила в нас у кожного подібна львиній:“

26 березня 1917. р.

Т-ві П. Ч. брат Кирило, між інчим, пише таке: „Гередай привіт у кабінет, де живе розвага і всім товаришам. Слухай тих товаришів!..“

5 березня 1917. р.

Нова загальна оfenзива. Німецька преса останніми часами почала писати про приготовання Французи і Англійців до нової оfenзиви на заході. Появилася ся також чутка ѹ про оfenзиву з боку Росії. Але до російської оfenзиви французы чеснісів відносяться ся дуже скептично: не вірять, щоб Росія була в силі активно виступити.

Французыке правительство проти штокгольмської конференції. Як відомо, французычесні соціалісти ухвалили послати заступників на мирову конференцію в Штокгольм. Однаке правительство не хоче видати пашпортів призначеним делегатам.

Що пожирає війна. Інсбруцька газета „Анцигер“ подає деякі цікаві числа. Коли скінчаться перші три роки війни, воєнні кошти будуть виглядати ось так:

Воєнні позички	350 міліардів марок
Убиті й ранені	24,000,000 мушчин
Самі убиті	7,000,000 "
Інваліди	5,000,000 "
Страти з причини зменшення числа уродин.	9,000,000 "

Як хотіло б ся заплатити 350 міліардів воєнних коштів у 20 паперових марках, можна би дев'ятинадцять олоєсяти рівнік (екватор землі). Державний

довг Европи перед війною виносила 104 міліярдів марок. По трох роках війни виросте на 450 міліярдів. Похоронний похід сімох міліонів убитих сягав більше від Парижа до Владивостока. Ціла англійська торговельна флота коштувала перед війною найбільше 3 міліарди марок—отже меньше чим відсотки воєнних повізочок, які вже тепер Англія має заплатити.

Весь вивіз німецьких товарів до англійських кольоній виносила річно округло 450,000,000 марок. Якби Англії справді вдалося згаданий вивіз опісля зовсім спинити, потрібувала би цілих 200 літ, щоби цим осягнути суму своїх воєнних коштів. Франція досі стратила в двох тільки мушин, як виносила все мужеське населення Альзації Лотарингії. Росія своїми воєнними коштами могла б була збудувати залізничну сіть густішу, як нині має Бельгія. Словом—шкоди, які ся страшна світова війна заподіяла людству, в так велики, що ледви чи хто був би в неї кидався, якби був знав її перебіг.

Світова війна.

(Від 2. по 9. червня).

На російському фронті. Останніми днями розпочалися були місцями артилерійні бої, але взагалі положення не змінене.

На італійському фронті. Заваята оfenзива в боку Італійців над рікою Сочею притихла, але подекуди ще відбуваються невеликі бої артилерії та піхоти. По донесенням австрійського генерального штабу, Італійці втратили в цій оfenзиві до 180,000 людей убитими, раненими та полоненими.

На німецько-французькому фронті відбуваються також місцями невеликі бої артилерії та піхоти.

На інших фронтах не зайдло жадних змін.

Злучені Держави Америки, як доносять часописи, відправили в Європу одну дивізію війська.

Таборова хроніка.

Вечір в честь І. Франка. В понеділок 28. травня в загальному бараці заходом усіх таборових організацій відбувся академічний вечір, присвячений першим роковинам смерті великого українського діяча, поета та мадянини Івана Франка.

На початку тов. Д.—ко виголосив промову, в якій коротко, але дуже гарно представив найважніші моменти з життя Поета. Звернув увагу на те, яку страшну боротьбу він Poet через ціле своє життя. Ale він не араджувався, а сміло йшов усе своє життя тернистою дорогою до правди і волі! Згадав деякі найважніші літературні твори Івана Франка.

Потім хор проспівав „Дарем не пісне“ — слова Франка. Тов. І—ко продекламував вірш Франка „Школа поста“. Хор проспівав „Вічний Революціонер“ — слова Франка. Дає проф. С—ль-С—кий коротко характеризував літературну діяльність І. Франка, — характеристика зробила велике враження на присутніх. Тов. Д—тий продекламував вірш Франка „Мій Раю“. Потім хор проспівав „Непоглядною юрбою“. Тов. І—ко продекламував п'яту пісню з „Мойсея“ Франка. На звінчення хор проспівав „Не пора“, і „Щене в мерла Україна“. Взагалі програму вечера виконано досить гарно—присутні, яких на цей раз було повна сала, розважались задоволені.

Загальні збори товариств. Протягом тижня відбувалися по черзі загальні збори українських таборових організацій: Видавничого т—ва, Драматичного т—ва, т—ва „Світло“, т—ва Український Хор, т—ва „Прогресів“. На зборах члени рад товариств давали зві-

домлення за двомісячну діяльність, розводилася дискусія над звідомленнями, висказувались бажання й робились вказівки, що до дальшої діяльності даного товариства.

Дискусія. Травня 29. в загальному бараці відбулося продовження дискусії в приводу реферату тов. О—ча, про пресу. На цю тему висказувалось багато товаришів з деякими відмінними поглядами на народну пресу. Цим вчором дискусія вичерпалася на цю тему тов. референт обіцяв другим разом перейти до дальнішого реферату про просвіти та читальні на селі.

Гриць Квітка.

Збір жертв на Національний Фонд. У неділю 3. червня в театрі під час вистави збиралися жертвти на Український Національний Фонд. Також у понеділок 4. червня такий збір був обставлений більше уроочисто. З 3 години вечера на пляці коло загального барацу розставлено столи, на яких приймалися жертвти; кожний, хто хотів дати якісну жертвту, підходив до стола й записував на папері свою прізвище й суму яку він жертвтує. Над столами розвінався український національний прапор. Ті, що відбирали жертвти були в національних одягах. Тут же по черзі грали таборова оркестра і співали хор різні українські пісні. За цих днів відбрано в таборі на Національний Фонд 338 к. 10. с.

Театер. Заходом Драм. т—ва, на перший день Зелених Свят виставлено комедію на п'ять дій Квітки-Основяненка „Шельменко Деньщик“. Комедія пройшла з успіхом і більш-меньше зробила відповідне враження. Російський декоративний кольорит приваблював до себе зір глядачів і пріємно відбивався зігром на сцені. Святочно настроєна публіка, більше ніж коли захоплена була грою артистів. В перший дій на сцені перед глядачами проходили картини із життя старосільських поміщиків на Україні. Шельменко пройшла гарно. Дівчі особи: Шельменка, Шпак і Скіорцов із самого початку звернули на себе увагу. Найінте в останніх двох діях були верхом цілої гри. Шпачиха також була в своїй ролі. Всі ці особи грали з захопленням. Полонені весь час пильнували за кожним їх рухом і по кілька разів визивали оплесками. Гости Шпака також своїм убранням і мімікою, в останній дій доповнювали хід гри.

Взагалі виконавці заслуговують на призначення. Гарний був т. Орлюк в ролі Шельменя. Спочатку праща трохи заминався в перший дій, але дальше, ввійшовши в свою роль, справив зуміння відійти від спраних Шельменка, хоч місцями й переборщував. Т. Ягідка в ролі капітана Скіорцова, як нетреба крашче додержав себе в своїй ролі до кінця. Навпаки Прісінька й Мотря—обидві більш-меньше захоплені в своїх героях—не зуміли прозвити себе такими.

А так все інше виконавцям не в закид.

Полонені.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Тов. Заг—ний Микола, Гальневкірхен. За допис про „чорного духа“ дякуємо. Часопіс будемо Вам посыпати.

Тов. Кр—чун Федір, Петтенбах. Т—ші Гор—ко й Макс—ко живуть тепер в нашему таборі.

Тов. Сав—ко Захар, Шпербіхль коло Віндгау. Ваш двоюрідний брат Мікита Кор—юк живе тепер у Фрайштадті.

Т—ші в Міксніс коло Сант-Ергард. Перевести Вас до табору або на інчу роботу не можливо.

Т—ші в Еттерсдорф коло Грацу. На те—скільки полонені обовязані працювати—нече пропису. Це залежить від хазяйна й місцевого начальства.

Тов. Моч—ко Карло (ч:17285), Кніттельфельд. Перевести Вас в табор не можливо. Адресу Вашу передали ми на таборону почту.

Тов. Сол—чук Микола. Кобзаря вид. Доманицького в нас немає.

Тов. Ів—нів Кость, Цагль, Гарт-Кірхен. Фотографію в цивільнім одязі можна посыпати в Росію. 10 к. дістали й передали в С.—П. Г.

Тов. Скарж—кий Дмитро, Дайчабель. Гроши (7 к) одержали, Книжки, окрім ботаніки, вислали. Ботаніку замовимо зі Львова.

Тов. Петр—ко Петро, Вандль. На теперішню Вашу адресу вислано Вам до тепер 85 к. 84 с.

Т—ші К—ко Максим і Р—ко Павло, Монтенеро. Часопіс Вам посылаємо правильно що тижня. Не знаємо де вони пропадають.